

Agnieszka Prymak-Sawic

PRZEGLĄD WYDAWNICTW O REGIONIE ZA 2013 R.

Review of publications about the region for the year 2013

Обзор издательств о регионе в 2013 г.

**Bancarzewska Wiesława. Powrót do Nałęczowa. – Warszawa : Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, 2013. – 471, [9] s. ; 21 cm
ISBN 978-83-10-12384-8**

Powieść Wiesławy Bancarzewskiej jest dobrym przykładem na to, że literatura popularna, adresowana przede wszystkim do kobiet, może w swojej klasie być uznana za wartościową. Autorka wykorzystuje ciekawy chwyt formalny – narratorka odbywa podróż w czasie – do świata swej babci i Nałęczowa lat trzydziestych XX wieku. „Srodkiem transportu” dla samotnej czterdziestodwuletniej kobiety staje się liść drzewa modrzewiowego, który zaplątał się między fotografiami sprzed lat. Liść, niczym ciastko magdalenka w słynnej powieści Marcela Prousta, przenosi ją w przeszłość, w której poznaje przedwojenny Nałęczów, a także trud życia codziennego i obowiązków, jakim musiała podołać wówczas matka i gospodyni domu. Mentalna podróż w czasie jest w tej powieści wiarygodna psychologicznie i tłumaczy się tęsknotą samotnej kobiety za ciepłem życia rodzinnego oraz bliskimi, którzy już odeszli. *Powrót do Nałęczowa* to urocza opowieść o miłości, sile rodzinnych więzi i świecie, który odszedł bezpowrotnie, a konfrontowany ze współczesnością, staje się wzorem wartości dla poszukujących swej tożsamości kobiet XXI w. Jest też powieść Bancarzewskiej klasycznym romansem, ale nade wszystko pochwałą tradycyjnego stylu życia, którego społecznym i egzystencjalnym fundamentem jest rodzina.

Bem Marek. Sobibór Exodus 14 października 1943. – Warszawa : Narodowe Centrum Kultury ; Włodawa : Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, 2013. – 306 s. : il. ; 25 cm

Bibliogr. s. 299-306

ISBN 978-83-63631-07-9

Publikacja Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego całościowo dokumentuje historię hitlerowskiego obozu masowej zagłady Żydów w Sobiborze. Uwzględniono w niej zarówno klasyczną narrację historiograficzną, jak i wspomnieniową, bowiem większość książki stanowią wiernie cytowane relacje ocalałych więźniów. „Proponuję lekturę kilkudziesięciu wspomnień właśnie tych więźniów Sobiboru, którzy wywalczyli sobie wolność – pisze we wprowadzeniu autor. Chcę opowiedzieć, jak doszło do ucieczki, a o tym, co się działo „po Sobiborze” niech opowiedzą ci, którzy przeżyli (...). Tych źródeł opisu historii pominąć nie możemy

(...) to do nich należy ostatni głos w dyskursie historycznym, (...) do tych właśnie relacji odwołują się historycy, dokonując oceny i weryfikacji innych, uznanych za najbardziej zobiektywizowane, źródeł historycznych”. Na szczególną uwagę zasługują bowiem wykorzystane w pracy źródła historyczne. Autor zebrał relacje i dokumenty ze wszystkich niemal stron świata (gdziekolwiek udali się sobiborscy więźniowie), tworząc tym samym potężną bazę archiwalną do dalszych badań. Jest to erudycyjna książka historyczna, jednak dzięki zdominowaniu narracji przez wątki biograficzne staje się czymś więcej niż tylko zbiorem faktów – staje się uniwersalną opowieścią o potędze życia, pragnieniu wolności i prawdy, dobru i złu.

Dołączono obszerny wykaz źródeł, wspomnienia poprzedzono biogramami opowiadających i ich fotografiami.

Czechowicz Józef. *Varia* / Józef Czechowicz ; oprac. Jarosław Cymerman, Aleksander Wójtowicz. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. – 671, [1] s., [1] k. tabl. : fot. ; 25 cm. – (Pisma zebrane / Józef Czechowicz ; 9)

ISBN 978-83-7784-430-4

Publikacja zamyka edycję krytyczną *Pism zebranych* Józefa Czechowicza, realizowaną pod auspicjami Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Prezydenta Miasta Lublin. *Varia* to – zgodnie ze źródłosłowem – różnorodności, których dotąd nie udało się zamieścić w ośmiotomowej edycji krytycznej pism lubelskiego poety, a wśród nich fragmenty dziennika, szkice i noty, teksty publicystyczne, teksty regionalistyczne, artykuły o tematyce pedagogicznej i oświatowej, a także drobne teksty dziennikarskie, które pisywał Józef Czechowicz dla „Ekspresu Lubelskiego” (tutaj przede wszystkim notki kryminalne, informacyjne, anegdoty i reportaże). Tom zamykają *Dedykacje*, „które pozwalają, choć w niewielkim stopniu, odtworzyć klimat towarzyskich relacji Czechowicza” – jak napisali w uwagach wydawców Jarosław Cymerman i Aleksander Wójtowicz. Do tomu dołączono dwa aneksy. W pierwszym zamieszczono teksty niepewnego autorstwa, zaś w drugim – adnotowano wykaz bibliograficzny wszystkich tekstów dziennikarskich, których nie opublikowano w tomie *Varia*.

Czemierniki : ziemia czemiernicka : ludzie, wydarzenia, pamiętki. 2 / pod red. Mariana Mazurka ; Czemiernickie Towarzystwo Regionalne. – Czemierniki : Czemiernickie Towarzystwo Regionalne, 2013. – 432 s. : faks., fot. (w tym kolor.), il., portr., rys. ; 28 cm

Bibliogr. s. 431-432

ISBN 978-83-922817-5-7

Jest to album dokumentujący dzieje dawnych i współczesnych Czemiernik – miejscowości i gminy w powiecie Radzyń Podlaski, której początki sięgają wczesnego średniowiecza. Pierwsza część albumu, pod tym samym tytułem ukazała się w 2009 r. Liczne materiały ikonograficzne obrazują zmiany, jakie zachodziły na tym obszarze, pokazują najważniejsze wydarzenia historyczne oraz ich uczestników, a także losy zwykłych ludzi, którzy na jego kredowych kartach zaistnieli z opowieściami o swoich małych, prywatnych czemiernickich historiach. W albumie nie dominuje jednak układ chronologiczny, przeszłość i terażniejszość swobodnie tutaj ze sobą koegzystują, niewiele bacząc na linearny porządek historii. Wybór porządku niechronologicznego mógłby się okazać ryzykowny, gdyby nie przeznaczenie tej

publikacji dla odbiorcy lokalnego. „Historia regionalna ma swoją specyfikę, odrębność i piękno. Odślania miejsca, ludzi żyjących i pracujących w najbliższej okolicy. Niekiedy pozwala na bezpośrednie uczestnictwo w opisywanych wydarzeniach oraz odkrywanie rzeczy, zjawisk oraz procesów, obok których przechodziliśmy wcześniej, nie zauważając lub nie doceniając ich istnienia” – czytamy w słowie wstępnym od autora, dedykującego książkę „Mieszkańcom Czemiernik i Ziemi Czemiernickiej”. Koncepcja albumu jako sentymentalnej wędrówki po gminie Czemierniki dokonywanej przez „swojaka po swojszczyźnie” powoduje, że materiał ilustracyjny i informacyjny tworzą spójną całość. Wydawnictwo w twardej oprawie, na wysokim poziomie edytorskim.

Doroszewski Jerzy. Szkolnictwo i oświata na Lubelszczyźnie w latach 1944-1948 / Jerzy Doroszewski ; Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie. – Lublin : Innovatio Press Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, 2013. – 207 s. : fot., tab. ; 24 cm. – (Monografie Wydziału Pedagogiki i Psychologii Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie)

Na grzb. odmienny tyt. serii: Monografie WSEI. – Bibliogr. s. 171-178. – Streszcz. ang.

ISBN 978-83-62074-93-8

Praca znanego historyka szkolnictwa, oświaty i kultury w Polsce koncentruje się na ukazaniu rozwoju szkolnictwa w województwie lubelskim w latach 1944–1948. Monografia dotyczy czterech pierwszych lat po wyzwoleniu Polski spod okupacji niemieckiej, a rozwój szkolnictwa ukazany jest na tle odbudowy kraju i jego administracji po II wojnie światowej. „W tym wielkim procesie odbudowy sprawy oświatowe urastały do kwestii podstawowej – szkoła zawsze, a w środowiskach wiejskich w szczególności, była symbolem państwowości i niepodległości” – pisze autor we wstępie do publikacji. Kompozycja pracy została uporządkowana według kryteriów rodzajów szkolnictwa: podstawowego, średniego ogólnokształcącego, zawodowego, rolniczego, artystycznego, oświaty dorosłych oraz zakładów kształcenia nauczycieli. Wywód uzupełnia rozdział nt. udziału Związku Nauczycielstwa Polskiego w odbudowie szkolnictwa.

Zamieszczono indeks osób i nazw geograficznych. Dołączono aneks z wykazem osób i zajmowanych przez nie stanowisk w administracji szkolnej w okresie PKWN.

Dymmel Anna. Księgozbiory domowe w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. – 533 s. : il. kolor.; 24 cm

Bibliogr. s. 465-496. – Streszcz. ang.

ISBN 978-83-7784-353-6

Książka podejmuje zagadnienie społecznego funkcjonowania książki w Rzeczypospolitej doby zaborów. Materiałem źródłowym stały się zasoby archiwalne, a jej celem jest ukazanie domowych księgozbiorów miejskiej społeczności Lublina w pierwszej połowie XIX w. Badaczka analizuje księgozbiory miejskiej inteligencji (m.in. prawników, lekarzy, urzędników), a także mieszczaństwa (m.in. kupców, rzemieślników) i ubogiej ludności Lublina. W odrębnych rozdziałach bada i opisuje także księgozbiory kobiet oraz miejsce i rolę książki w domach lubelskich Żydów. Intelaktualne uporządkowanie materiału wymagało ogromnego wysiłku

i interdyscyplinarnego ujęcia. Obszerna, bogata dokumentarnie i odkrywczą merytorycznie monografia Anny Dymmel wypełnia lukę w badaniach bibliologicznych nad historią czytelnictwa i społeczną historią książki doby zaborów, a także wzbogaca dotychczasowe ujęcia o kontekst antropologii historycznej.

Lektura dla koryfeuszy bibliologii, a także cenny materiał informacyjny dla praktyków – bibliotekarzy, pracowników instytucji kultury oraz archiwistów.

Jeziorkowska-Polakowska Anna. Polsko-żydowska literacka mapa Lubelszczyzny / Anna Jeziorkowska-Polakowska ; Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II. Wydział Nauk Humanistycznych. Instytut Filologii Polskiej. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2013. – 406 s. : fot. (w tym kolor.), pl. ; 24 cm

**Bibliogr. s. 363-386. – Streszcz. ang.
ISBN 978-83-7702-651-9**

Publikacja wpisuje się w aktualny trend w literaturoznawstwie polskim i światowym, w którym na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat badane są zagadnienia szeroko rozumianej wielokulturowości. Autorka podejmuje próbę odświeżonego odczytania twórczości Franciszki Arnsztajnowej, Bolesława Leśmiana, Horacego Safrina, Adolfa Rudnickiego i Arnolda Śluckiego w optyce kultury miast, które stały się zarówno miejscem pobytu, ale równocześnie znacząco wpłynęły na kształt artystycznych dokonań oraz stygmat narodowości żydowskiej. Zadeklarowana w tytule „literacka mapa” obejmuje w istocie tylko kilka miast Lubelszczyzny, za to są wśród nich trzy największe: Lublin, Chełm i Zamość. Ponadto słynny z urody architektonicznej Kazimierz Dolny, a także niemal zapomniane, prawdziwie prowincjonalne miasteczko Tyszowce.

Kościół, cerkwie i klasztory Lubelszczyzny w świetle badań archeologicznych : praca zbiorowa / pod red. Ewy Banasiewicz-Szykuły ; Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków. – Lublin : Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, 2013. – 242 s. : fot. (gl. kolor.), rys. ; 22 cm. – (Skarby z Przeszłości ; t. 14)

ISBN 978-83-935765-1-7

W publikacji znalazły się opracowania ważniejszych kościołów, cerkwi i klasztorów Lubelszczyzny (m.in. z Kraśnika, Końskowoli, Kocka, Chełma, Krasnegostawu, Szczebrzeszyna, Zamościa, Stróży koło Kraśnika, Wisznic, Wojsławic), z wyłączeniem Lublina, któremu został poświęcony poprzedni tom wydawany w serii *Skarbów z Przeszłości*. Praca poświęcona została tzw. archeologii architektury, ale pojawiają się w niej także informacje na temat odkrytych w obiektach sakralnych źródeł ruchomych (np. naczyń ceramicznych, materiałów budowlanych, monet, przedmiotów wykonanych ze szkła oraz metalu, kości ludzkich i in.) oraz nieruchomych (analiz architektonicznych odsłoniętych pozostałości budowli, analiz technik budowlanych). Zamieszczono również studia poświęcone dziejom badanych obiektów. Dopelnieniem jest katalog obiektów sakralnych objętych badaniami archeologicznymi, zawierający adres, opis, obecną funkcję obiektu, rodzaj przeprowadzonych badań archeologicznych oraz wykaz podstawowych źródeł i opracowań.

Mój świat : świadectwa życia codziennego i niecodziennego mieszkańców powiatu hrubieszowskiego / [tekst, red., korekta Bogumiła Dragan-Szkodzińska, Zofia Klocek ; tl. ang. Bogdan Szadowski] ; Towarzystwo Fotograficzne Ziemi Hrubieszowskiej. – Hrubieszów : Powiatowa Biblioteka Publiczna im. prof.

Wiktora Zina w Hrubieszowie : Towarzystwo Fotograficzne Ziemi Hrubieszowskiej, 2013. – 113, [7] s. : fot. (gl. kolor.) ; 21 x 30 cm + 1 dysk optyczny (CD-ROM)

Tyt. grzb.: Świadectwa życia codziennego i niecodziennego mieszkańców powiatu hrubieszowskiego. – Tyt. i tekst równol. pol., ang.

ISBN 978-83-934240-3-0 (Powiatowa Biblioteka Publiczna)

Towarzystwo Fotograficzne Ziemi Hrubieszowskiej we współpracy z Powiatową Biblioteką Publiczną im. prof. Wiktora Zina w Hrubieszowie wydało album fotograficzny w ramach Programu Operacyjnego Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Jest to wruszająca dokumentacja prywatnych pasji mieszkańców powiatu hrubieszowskiego, a zarazem pełna wdzięku opowieść o uroku życia prowincjonalnego. Bohaterami stali się przedstawiciele ginących zawodów (np. kowal), kobiety trudniące się tradycyjnymi, a tak dziś niecodziennymi robotkami ręcznymi, lokalni malarze, rzeźbiarze, zbieracze staroci, muzycy. Każdemu z bohaterów został poświęcony odrębny rozdział, w którym na mapie powiatu ukazano jego miejsce zamieszkania oraz umieszczono galerię zdjęć „z życia codziennego i niecodziennego”. Hrubieszowski album daje możliwość wejrzenia w świat wyobraźni portretowanych twórców, a ten wgląd staje się bardzo inspirujący – zmienia optykę postrzegania codzienności i uwarściwia na tkwiący w niej potencjał piękna. W dalszej zaś perspektywie publikacja bez wątpienia przyczynia się do zachowania dziedzictwa regionu hrubieszowskiego oraz promocji jego walorów kulturowych i historycznych.

Powstanie listopadowe na Lubelszczyźnie : wydarzenia, ludzie, źródła / pod red. Anny Barańskiej i Jana Skarbka. – Lublin ; Oświęcim : Wydawnictwo Napoleon V cop., 2013. – 298 s. : faks., fot. (w tym kolor.), mapa, tab. ; 24 cm

Streszcz. ang. i ros.

ISBN 978-83-7889-161-1

Zawiera: Lublin w pierwszych tygodniach powstania listopadowego / Dariusz Taźbirek; Działania wywiadu polskiego na Lubelszczyźnie w 1831 roku / Michał Mroczek; Województwo podlaskie pod okupacją rosyjską w 1831 roku / Jan Warمیński; Biskup sufragan lubelski Mateusz Maurycy Wojakowski wobec powstania listopadowego / Ireneusz Sadurski; Powstanie listopadowe w pamiętnikach Kąjetana Koźmiana / Maciej Mycielski; Raporty dla komendanta twierdzy zamojskiej w powstaniu listopadowym gen. Jana Krysińskiego w zbiorach Muzeum Zamojskiego w Zamościu / Jacek Feduszka; Raport dla III Oddziału Kancelarii Cesarskiej o postawie urzędników województwa lubelskiego w okresie powstania listopadowego / A. Barańska; Akta Komisji Województwa Lubelskiego jako źródło do dziejów powstania listopadowego w województwie lubelskim / Edyta Targońska; Powstanie listopadowe w archiwum Chełmskiego Konsystorza Greckokatolickiego / Piotr Siwicki; Epidemia cholery w województwie lubelskim w 1831 roku / Piotr Rachwał; Akta hipoteczne jako źródła do dziejów powstania listopadowego / Krzysztof Kołodziejczyk; Polegli i cywilne ofiary powstania listopadowego w aktach stanu cywilnego (wybrane przykłady) / Jowita Piotrowicz; Ślady powstania listopadowego w aktach notarialnych Archiwum Państwowego w Lublinie (na przykładzie Kazimierza Dolnego) / Anna Jadeszko; Uczestnicy powstania w aktach Deputacji Szlacheckiej Guberni Lubelskiej / Agnieszka Konstankiewicz; Źródła do dziejów powstania listopadowego w zbiorach rękopiśmiennych Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie / Grzegorz Figiel; Źródła do dziejów po-

wstania listopadowego w zbiorach specjalnych Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego / Marcin Baranowski; Telegram do uczestników sesji naukowej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim 28–29 XI 2011 / Władysław Zajewski; Nagrodzone prace w konkursie dla licealistów i gimnazjalistów „Kurier Lubelski nr 1” – Lublin 29 XI 2011; Inscenizacja historyczna: rozmowa wielkiego księcia Konstantego z delegatami Rady Obywatelskiej Województwa Lubelskiego w Lubartowie 11 grudnia 1830 roku: (na podstawie materiałów z Archiwum Państwowego w Lublinie); Raport komisarzy delegowanych do przeprowadzenia korpusu w. ks. Konstantego przez województwo lubelskie dla Rady Obywatelskiej, 12 XII 1830 / oprac. tekstu Edyta Targońska.

Książka jest pokłosiem konferencji zorganizowanej w ramach obchodów 150. rocznicy powstania listopadowego. Konferencja Instytutu Historii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Archiwum Państwowego w Lublinie, jak i publikacja dowodzą, że: „Fascynującą stroną badań nad historią regionalną jest zetknięcie tego, co nazywamy »wielką historią«, z losami indywidualnych osób i rodzin”.

W materiale ilustracyjnym uwzględniono kartografię, archiwalia, a także kolorowe fotografie ze współczesnej inscenizacji historycznej, rekonstruującej rozmowę wielkiego księcia Konstantego z delegatami Rady Obywatelskiej Województwa Lubelskiego, która odbyła się 11 XII 1830 roku w Lubartowie. Zamieszczono indeks osób oraz indeks nazw geograficznych.

Ruszel Paweł. Fawor niebieski podczas szczęśliwej elekcji na Królestwo Polskie Pana Naszego Miłościwego Jana Kazimierza, króla szwedzkiego, Miastu Lublinowi czasu gwałtownego niebezpieczeństwa od swawolnych Kozaków cudownego sposobem roku 1648 die 10 Novembris pokazany / Paweł Ruszel ; wprow. i oprac. Anna Nowicka-Struska ; red. nauk. tomu Katarzyna Meller. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. – 163 s., [1] k. tabl. złoż. luzem : il. kolor. ; 24 cm. – (Lubelska Biblioteka Staropolska ; t. 10)
ISBN 978-83-7784-433-5

Kolejna edycja krytyczna, która ukazała się w ramach serii Lubelskiej Biblioteki Staropolskiej, znakomicie wpisuje się w jej koncepcję tematyczną: pokazuje twórczość powstałą w Lublinie w XVII w., a zarazem ukazuje literacki wizerunek miasta, które do rozbiorów Polski pełniło ważną rolę: było miejscem intensywnego życia politycznego, kulturalnego i religijnego, a z uwagi na swe położenie geograficzne – miastem wielokulturowych i międzywyznaniowych spotkań.

Fawor niebieski (1649), napisany przez legendarnego lubelskiego dominikanina ojca Pawła Ruszla (1593–1658), opowiada o wydarzeniach z siedemnastowiecznej historii Lublina, które rozegrały się w czasie powstania Chmielnickiego w 1648 r., kiedy miasto w trwodze oczekiwało na nadejście wojsk kozackich. Książka daje świadectwo atmosfery tamtych dni, opowiada o intensyfikacji religijności miejscowej ludności, a zarazem modeluje wizerunek Lublina jako miejsca słynącego z bożej łaski i cudów (relacjonuje cudowną wizję na niebie, będącą znakiem opieki nad Lublinem Drzewa Krzyża Świętego – relikwii przechowywanej przez stulecia przez oo. Dominikanów), a tym samym nobilituje dominikańską świątynię, która staje się centrum życia religijnego XVII-wiecznego Lublina.

Andrzej Szabaciuk. „Rosyjski Ulster” : kwestia chełmska w polityce imperialnej Rosji w latach 1863-1915. – Lublin : Wydawnictwo KUL : Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 2013. – 308 s. : il. (w tym kolor.); 25 cm. – (Studia

Wschodnie Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej)**Bibliogr. s. 277-295****ISBN 978-83-7702-819-3 (Wydaw. KUL)****ISBN 978-83-60695-74-6 (Instytut Europy Środkowo-Wschodniej)**

Celem opracowania jest przybliżenie genezy i uwarunkowań tzw. „kwestii chełmskiej”. Utworzenie guberni chełmskiej było wynikiem rosyjskiej polityki narodowościowej w Królestwie Polskim, mającej w zamierzeniu doprowadzić do depolonizacji Rusi Chełmskiej. Autor podejmuje bardzo ważny, a przez lata zaniedbywany temat, szczególnie go analizując. Był to w XIX i XX w. jeden z czołowych problemów polityki międzynarodowej i żywo interesował opinię publiczną. Świadectwa heroicznego oporu grekokatolików wobec opresyjnej władzy carskiej i przymusowego „nawracania” na prawosławie najpierw miały charakter religijny, z czasem stały się buntem politycznym. Monografię wydano w serii Studiów Wschodnich Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej.

Zamieszczono indeks osób oraz indeks nazw geograficznych.

**KONKURS „KSIĄŻKA ROKU 2013”
LAUREACI WAWRZYNU PAWŁA KONRADA**

Krwawa środa : 3 listopada 1943 w pamięci świadków / wybór wspomnień i oprac. Kamila Czuryshkiewicz, Beata Siwek-Ciupak. – Lublin : Państwowe Muzeum na Majdanku, 2013. – 199 s. ; 23 cm

ISBN 978-83-62816-17-0

Publikacja Państwowego Muzeum na Majdanku to antologia wspomnień świadków największej w dziejach obozów koncentracyjnych egzekucji przez rozstrzelanie, która objęła około 18 tysięcy osób narodowości żydowskiej. W wydawnictwie znalazło się 29 relacji (tylko 9 było wcześniej publikowanych), będących zapisem wspomnień zarówno obserwatorów egzekucji, jak i ocalałych z niej więźniów. Całość poprzedza krótki wstęp, który jest próbą nakreślenia kontekstu tego tragicznego wydarzenia. Czytamy w nim m.in.: „Przeżycia więźniów obozu męskiego reprezentuje dwanaście fragmentów relacji; kobiecego – dziewięć. Odzwierciedlają one stan świadomości więźniów, którzy nie przeczuwali zbliżającej się hekatombi. (...) Również 3 listopada nie wszyscy od razu uświadamiali sobie, jakich wydarzeń stali się świadkami”.

Relację wspomnieniową poprzedza każdorazowo krótki biogram. Szata graficzna książki koreluje z jej treścią: jest ascetyczna, czerwono-biało-czarna, pozbawiona jakichkolwiek ilustracji.

Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii *Lublin – wydawnictwo monograficzne*.

Głazik Monika. Ostatni Pan na Bychawie : Antoni Budny (1861-1943) . – Bychawa : Bychawskie Towarzystwo Regionalne, 2013. – 271 s. : il., fot., mapy, tab. ; 25 cm

Bibliogr. s. 259-269**ISBN 978-83-934480-2-9**

Monografia jest opublikowaną rozprawą doktorską, napisaną i obronioną przez Monikę Głazik na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej pod kierunkiem prof. dr. hab. Albina Kopruckowiaka. Książka bo-

gato dokumentuje zarówno losy Antoniego Budnego – ostatniego właściciela dóbr ziemskich Bychawa w powiecie lubelskim, jak i dzieje samego majątku. Antoni Budny w 1890 r. zakupił majątek Bychawa składający się z folwarków Podzamcze i Wincentówek. W wieku 29 lat rozpoczął samodzielną gospodarę, zasłynął jako nowoczesny gospodarz i znakomity hodowca. Autorka sięga nie tylko do tradycyjnych źródeł historycznych, ale również zbiera i spisuje relacje ustne – oddaje głos mieszkańcom Bychawy, dziś już bardzo sędziwym świadkom życia i działalności ostatniego „pana na Bychawie”. Zamieszczono obszerną bibliografię, książka obfituje w znakomity materiał ikonograficzny (fotografie, faksymile).

Jest to bardzo wartościowa pozycja dla historyka XIX w. Losy ostatniego przedstawiciela polskich ziemian (zmarł w 1943 r., zaś w 1944 r. na mocy dekretu PKWN majątek Bychawa został przejęty na cele reformy rolnej) obrazują przemiany ustrojowo-społeczne Polski pierwszej połowy XX w.

Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii *Lubelszczyzna – wydawnictwo monograficzne*.

Bujak Adam. Renesans lubelski / zdj. Adam Bujak i Marcin Bujak ; koncepcja albumu, dobór tematów zdjęć, red. Leszek Dulik ; [przeł. na jęz. ang. Wiesław Horabik]. – Lublin : Boni Libri, 2013. – 219 s. : fot. kolor. ; 32 cm

Tekst równol. pol., ang. – Bibliogr. s. 218

ISBN 978-83-934404-2-9

Album ma charakter propozycji podróży po najpiękniejszych architektonicznie miastach i miejscowościach Lubelszczyzny. Fotografie Adama Bujaka i Marcina Bujaka przenoszą czytelnika do takich miejsc, jak: Zamość, Kodeń, Radzyń Podlaski, Turobin, Uchanie, Łęczna, Szczebrzeszyn, Gołęb, Janowiec, by trafić wreszcie do Kazimierza Dolnego, który podróż wieńczy. Czytelnik może podziwiać perły architektury lubelskiego renesansu, zapoznając się z obiektami o różnorodnym przeznaczeniu: kościołami i synagogami, kamienicami, spichlerzami. Zachwycają pięknem majestatyczne budowle, ale i architektoniczne detale, czyli to, co – jak czytamy w nocie od wydawcy, „z tutejszą architekturą składa się na niezwykle bogate, lecz jednolite oblicze artystyczne lokalnej sztuki: detale wystroju, nagrobki, ołtarze, elementy wyposażenia”. Naukowy wstęp i zwarte informacyjnie podpisy pod fotografiami dopełniają dzieła: wspaniałej edytorsko i wartościowej merytorycznie publikacji, która promuje Lubelszczyznę jako region wart zwiedzania dla turysty-konesera sztuki renesansowej.

Zamieszczono indeks osób i nazw geograficznych oraz słowniczek pojęć z zakresu historii sztuki.

Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii *Lubelszczyzna – wydawnictwo albumowe*.

Babinicz-Witucka Janina. Listy z Kaukazu : nałęczowski epizod rodziny Malewskich. – Nałęczów : Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna im. Faustyny Morzyckiej, 2013. – 281 s. : fot. (w tym kolor.), portr. ; 22 cm + 1 k. tabl. złoż. drzewo genealog.

ISBN 978-83-920598-4-4

Pasjonująca lektura dla miłośników historii Nałęczowa, biografistyki oraz historii życia codziennego. Publikacja stanowi ciekawą relację o życiu rodziny Malewskich i rodzin z nią skoliigaconych w XIX i XX w. Losy te egzemplifikują prze-

miany społeczne, którym poddani byli obywatele polscy – „wysadzenie z siodła” i kształtowanie nowej grupy społecznej – inteligencji – na kanwie etosu szlacheckiego. Pamięć o rodzinie Malewskich została ocalona od zapomnienia dzięki autorce, która z pasją odkrywcy przeszłości dokumentuje „lekkim piórem”, lecz w sposób historycznie wiarygodny, ich „nałęczowski epizod”. Dzięki tej bogatej dokumentarnie i ikonograficznie książce odzyskuje tożsamość historyczną nie tylko stojąca w centrum Nałęczowa willa „Marya”, rodzinne gniazdo Malewskich, ale ożywa też zamierzchła przeszłość Nałęczowa, która mówi do współczesnych czytelników pełnym głosem.

Książka Janiny Babnicz-Wituckiej jest lekturą dla każdego – i dla erudyty, i dla zwykłego czytelnika.

Wawrzyn Pawła Konrada w kategorii *Publikacje wydane przez biblioteki województwa lubelskiego*.